

De bijzondere commissie in welker handen het onderhavige ontwerp van wet werd gesteld heeft het wenselijk geoordeeld om alvorens een voorlopig verslag uit te brengen een aantal instellingen en organisaties, welke op enigerlei wijze betrokken zijn bij de problematiek van de verontreiniging der oppervlaktewateren, uit te nodigen om haar nadere inlichtingen te verstrekken met betrekking tot de in het voorliggende wetsontwerp te regelen materie. Alle door de commissie benaderde organisaties gaven aan deze uitnodiging gehoor; de besprekingen vonden daarop plaats op 11 februari 1965.

De commissie spreekt langs deze weg gaarne haar erkentelijkheid uit jegens allen, die op de hiervoor omschreven wijze hebben willen bijdragen tot de verbreding en verdieping van haar inzichten aangaande de organisatorische, technische en financiële aspecten van het onderhavige vraagstuk.

De commissie heeft de eer omtrent het wetsontwerp het navolgende verslag uit te brengen.

I. Algemeen

Inleiding

Bij de besprekingen van het ontwerp in de commissie vingen alle leden hun beschouwingen aan met hun verheugenis uit te spreken over de indiening van het onderhavige wetsontwerp en te wijzen op het grote belang, dat met het zuiver houden resp. maken van de Nederlandse oppervlaktewateren is gediend. Met alle waardering voor de maatregelen, die in het verleden reeds incidenteel werden getroffen door het Rijk, lagere publiekrechtelijke lichamen en particulieren om de oppervlaktewateren zoveel mogelijk tegen vervuiling te beschermen, meende de commissie toch, dat de vervuiling van het oppervlaktewater een zo algemeen en nijpend probleem is geworden, dat een goede wettelijke regeling dringend noodzakelijk is geworden. Deze regeling zal op zo efficiënt mogelijke wijze dienen te realiseren, dat het oppervlaktewater geschikt is als grondstof voor drinkwater, voor industriewater, bruikbaar is voor landbouw-, tuinbouw- en bepaalde industriële doeleinden, bruikbaar is voor de recreatie en tenslotte een behoorlijke visstand mogelijk maakt.

Vele leden voegden hieraan toe, dat zij zich in grote trekken kunnen verenigen met de opzet van het wetsontwerp. Wel hadden zij zich afgevraagd of het niet juister zou zijn geweest, als de regeling in sommige opzichten breder zou zijn opgezet; zij doelden hier met name op het probleem van de vervuiling van het grondwater, de steeds verdergaande verzilting van de riviermonden en de mogelijkheid van het op grote schaal afvoeren naar zee van sterk verontreinigd afvalwater. Zij komen op deze problemen verder in dit verslag nog terug. Overigens meenden de hier aan het woord zijnde leden, dat uitgaande van de opzet, die in het wetsontwerp is gekozen, er toch aanleiding is de redactie van de considerans te verruimen. De voorgestelde tekst van de considerans houdt in, dat regelen dienen te worden gesteld tot het tegengaan en tot het voorkomen van verontreiniging van oppervlaktewateren. Meer in overeenstemming met de realiteit zou naar hun oordeel zijn een tekst, dat regelen dienen te worden gesteld tot het tegen-

gaan en voorkomen van ontoelaatbare verontreiniging van oppervlaktewateren en het beperken van schadelijke gevolgen van verontreiniging van oppervlaktewateren. De huidige situatie, waarin vele oppervlaktewateren verkeren brengt immers mee, dat zolang de verontreiniging in ernstige mate nog zal voortduren maatregelen ter beperking van schadelijke gevolgen noodzakelijk zullen zijn en dat ook hiervoor verhaal der kosten mogelijk moet worden gemaakt. Het invoegen van de term ontoelaatbaar is wenselijk voor die gevallen, waar het voorkomen van alle verontreiniging niet mogelijk zal zijn.

Vele andere leden stelden voorop, dat het met dit wetsontwerp te bereiken doel naar hun mening een kwestie is, waaraan hoge prioriteit moet worden toegekend overeenkomstig het belang en de urgentie van de bestrijding van de steeds toenemende vervuiling van de oppervlaktewateren in Nederland. Ook zij konden zich in grote lijnen met de inhoud van het wetsontwerp verenigen; de vele door hen in het hiervolgend deel van het verslag gemaakte opmerkingen en gestelde vragen zijn voortgekomen uit de verwachting, dat zij zouden kunnen bijdragen tot een zo effectief mogelijke regeling voor het inhalen van de achterstand in ons land aangaande de kwaliteit van het oppervlaktewater.

Verscheidene leden, die eveneens de indiening van dit wetsontwerp zeer toejuichten, betreurden het desalniettemin, dat het zo vele jaren heeft moeten duren alvorens dit ontwerp werd ingediend, omdat enerzijds de bronnen van vervuiling in die jaren in snel tempo zijn toegenomen, anderzijds in die tijd de bestrijding van de vervuiling veel te incidenteel en onvoldoende heeft plaats gevonden.

Hoewel dus overtuigd van de noodzaak van een goede wettelijke regeling, waren deze leden geschrokken van de buitengewoon hoge lasten, die als gevolg van de te treffen maatregelen, op onze volkshuishouding zullen komen te rusten. Naar hun oordeel is het dan ook dringend gewenst om aangaande de praktische uitvoering van de wet een verdergaand inzicht te verkrijgen dan nu in de memorie van toelichting is gegeven. Weliswaar is het wetsontwerp opgezet als een raamwet, waarin met betrekking tot de uitwerking van de problematiek weinig wordt geregeld, doch het is zeker mogelijk in de toelichting een uiteenzetting te geven, die minder vaag en onbevredigend is dan de samenvatting van de strekking van het wetsontwerp op blz. 11, rechterkolom van de memorie van toelichting.

Sommige leden gaven nog te kennen, dat zij zich gaarne aansloten bij het hiervoor door vele leden gevoerde pleidooi voor een verruiming van de considerans.

Verscheidene leden vroegen in dit verband nog de aandacht voor een leemte in de toekomstige wet. Zij lichtten dit toe met het volgende: in het voorjaar van 1959 deed zich een vrij ernstig geval van waterverontreiniging en vissterfte voor in de wateren van de Hollandse IJssel en van het Hoogheemraadschap Rijnland. De verontreiniging van het oppervlaktewater werd veroorzaakt door een buitendijkse vuilstortplaats in het bed van de Hollandse IJssel nabij Ouderkerk, waarop industriële afvalstoffen van giftige aard waren gestort. Deze vorm van verontreiniging valt niet onder het in artikel 1 omschreven verbod. Zien de bewindslieden een mogelijkheid dergelijke verontreinigingen alsnog onder de verbodsbepalingen van de wet op te nemen?

Een kwestie, die vervolgens van verschillende zijden ter sprake werd gebracht, betreft de bewindslieden, die bij de uitvoering van het wetsontwerp zullen worden betrokken. Het was deze leden b.v. opgevallen, dat de Minister van Binnenlandse Zaken wel bij de uitvoering wordt betrokken, vide artikel 5, doch geen medeondertekenaar is van de memorie van toelichting. Voorts worden de Minister van Landbouw en Visserij en de Minister van Economische Zaken in het geheel niet bij de uitvoering betrokken ondanks het feit, dat met de onderhavige regeling grote belangen van landbouw, tuinbouw, visserij en vooral ook de industrie gemoeid zijn. Is bovendien een goede samenwerking met de Minister van Economische Zaken en de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening, die verantwoordelijk zijn voor respectievelijk het industriespreidings-

beleid en de ruimtelijke ordening, niet een belangrijke mogelijkheid om de waterverontreiniging te beperken?

De leden hier aan het woord zouden gaarne hieromtrent het gevoelen van de bewindslieden vernemen; verder in dit verslag komen zij op de kwestie nog terug in het kader van de in te stellen advies- en overlegcolleges en bij de artikelen.

De grondwatervervuiling en de verzilting.

Vrijwel alle leden der commissie brachten het probleem van de grondwatervervuiling ter sprake. Zij zouden gaarne van de Ministers vernemen of en in hoeverre zij verwachten, dat het lozingsverbod op oppervlaktewateren voorgesteld in het voorliggende wetsontwerp consequenties zal hebben voor de kwaliteit van het grondwater, aangezien te verwachten valt, dat in de toekomst bepaalde stoffen in de grond zullen worden afgevoerd. Voorshands was de commissie dan ook niet overtuigd van de stelling in de memorie van toelichting, dat de met het grondwater samenhangende problemen onafhankelijk van die betreffende het oppervlaktewater kunnen worden geregeld.

Verscheidene leden voegden hieraan toe de vraag, of het niet mogelijk is om reeds in deze wet de verontreiniging van het grondwater met bepaalde, moeilijk afbrekbare, bestrijdingsmiddelen tegen te gaan.

Naar de mening van deze leden is het in elk geval gewenst, dat de beide commissies genoemd in de memorie van toelichting (blz. 8 rechterkolom), die onderzoeken hoe te komen tot een bescherming van kwaliteit en kwantiteit van het grondwater, spoed betrachten met hun werkzaamheden. Kunnen de bewindslieden iets naders mededelen over de termijn, waarop deze commissies hun studies denken te beëindigen? Zullen de resultaten aan de Staten-Generaal worden medegedeeld?

Verscheidene leden gaven te kennen, dat zij er wel begrip voor hebben, dat het wetsontwerp beperkt is gebleven tot de verontreiniging van oppervlaktewateren; een bredere regeling, die tegelijkertijd o.m. de verontreiniging van het grondwater zou hebben tegengegaan, zou aanzienlijk meer tijd hebben gekost en tijd is in dezen volksgezondheid. Anderzijds kan toch de tot bezorgdheid nopen relatie met andere verontreinigende maatregelen niet ontkend worden. De hiervoor reeds vermelde mogelijkheid, dat bepaalde industrieën (b.v. zuivelfabrieken), die door deze wet in lozingsperikelen zouden geraken, bepaalde afvoerproducten (b.v. chloorhoudend afvalwater) in de bodem gaan impregneren, zou allerlei kwalijke consequenties kunnen hebben voor dat deel van de drinkwaterproductie, dat op grondwater is aangewezen.

Zal, aldus sommige leden, het feit, dat in de toekomst het lozen van afvalwater in de bodem goedkoper zal zijn dan lozen op oppervlaktewater, niet eveneens een bedreiging gaan vormen voor het grondwater? Veroorzaken ook eendenfokkerijen en andere dergelijke bedrijven niet een sterke vervuiling van de bodem?

In dit verband wezen de hiervoor aan het woord zijnde verschillende leden ook nog op de mogelijkheid, dat bepaalde industriële bedrijven — welke bedrijven niet onder de bepalingen van de Grondwaterwet vallen — voor produktiedoeleinden grondwater oppompen op een dusdanige wijze, dat de „zoutbel” zo hoog wordt opgetrokken, dat het oppervlaktewater langs die weg vroeger of later met zoutverontreiniging wordt bedreigd. Waarom kunnen voor deze industriële bedrijven niet dezelfde bepalingen gelden als voor waterleidingbedrijven?

Mag uit het gestelde in de memorie van toelichting (blz. 8 rechterkolom) met betrekking tot het leidingwatergebruik in het jaar 2000 door bevolking en industrie de volgende veronderstelling worden afgeleid: in het jaar 2000 zal voor huishoudelijk en industrieel gebruik ca. 4 miljard m³ water nodig zijn; aan grondwater zal ca. 1½ miljard m³ beschikbaar zijn, zodat aan oppervlaktewater alsdan ca. 2½ miljard m³ nodig is?

In verband met de moeilijkheden, die te verwachten zijn met het lozen van afvalwater, dat niet of zeer moeilijk in installaties kan worden gezuiverd, hadden vele leden zich afgevraagd of het spuien van vervuild afvalwater naar de zee door middel van een persleiding geen oplossing zou kun-

nen zijn; zijn de aan een dergelijk systeem verbonden kosten uitsluitend doorslaggevend voor de toepassing ervan of zijn er giften, die evenals radioactieve afvalstoffen per se niet in zee mogen worden geloosd? In hoeverre kan worden voorkomen, dat bij toepassing op grote schaal van de lozing in zee onze stranden worden vervuild? Hoe staat het in dit opzicht met de gevolgen van in zee uitmondende rioolpersleidingen voor het gebied van Rijnmond en IJmond? Biedt het aan de getijdebeweging onderhevige deel van Nieuwe Maas en Waterweg nog veel ruimte voor de opneming van meer afvalwater? Kunnen de Ministers reeds thans mededelen in welke gebieden van ons land en tot welke hoeveelheden de directe lozing naar zee mogelijk zal zijn?

Hoe kan lozing op de zee worden voorkomen, indien dit om enigerlei reden niet wenselijk is, met name wanneer het een persleiding betreft, die uitmondt buiten de territoriale wateren?

Het voorgaande gaf verscheidene leden nog aanleiding tot de vraag of door het eventuele afvoeren via persleidingen van aanzienlijke hoeveelheden afvalwater naar open zee de waterhuishouding kwantitatief niet ernstig in gedrang zal komen.

Het probleem van de verzilting o.m. als gevolg van het gebruik van brak grondwater en het verder binnendringen van zeewater na uitdiepen van de mondingen der grote rivieren wordt jaar na jaar groter. Vele leden vroegen hoe de bewindslieden tegen het verziltingsprobleem denken op te treden. Ten gevolge van de verzilting moet, aldus verscheidene leden, reeds sedert vele jaren het Hoogheemraadschap Delfland water uit Rijnland inmalen, maar het is volstrekt niet zeker, dat dit mogelijk zal blijven, waardoor Delfland in de grootste moeilijkheden kan geraken. In verband hiermede is het IJsselmeer als bron van doorspoelwater van toenemende betekenis. Is het juist, dat de betekenis van de als gevolg van de Deltawerken te vormen meren voor de zoetwaterlevering slechts beperkt zal zijn? Is onder deze omstandigheden de voltooiing van de Markerwaard wel verantwoord?

De drinkwatervoorziening

Gezien het feit, dat het voorliggende wetsontwerp mede beoogt het behoud en de verbetering van de kwaliteit van het rivierwater als grondstof voor de drinkwatervoorziening, hadden vele andere leden zich afgevraagd of er op kan worden gerekend, dat ook de andere oeverstaten van Rijn en Maas doordrongen zijn van de noodzaak om terwille van de drinkwatervoorziening doortastend tegen de vervuiling op te treden. Is het juist, dat de verontreiniging van de Rijn in Duitsland nog steeds toeneemt ondanks de vele in het stroomgebied van de Rijn gebouwde zuiveringsinstallaties? Hoe oordeelt de internationale commissie ter bescherming van de Rijn tegen verontreiniging over de eventuele voortgang van de strijd tegen de verontreiniging op deze rivier? Zijn er inmiddels nadere mededelingen te doen over het voorstel van de commissie inzake het opslaan van afvalzouten van de Franse kali-mijnen?

Zal er rekening mee worden gehouden, dat in bepaalde perioden van het jaar het Rijnwater of Maaswater ongeschikt is voor de drinkwatervoorziening? Kunnen de Ministers mededelen, welke binnenwateren dan in aanmerking komen om in de toekomst als spaarbekken voor de drinkwatervoorziening te fungeren? Is er ooit wel eens een raming gemaakt voor de mogelijkheden en de kosten, verbonden aan de aanleg voor een internationaal lateraal drinkwaterkanaal langs de Rijn voor de aanvoer van minder verontreinigd water uit Zwitserland? Zo ja, hoe verhouden zich de daaraan verbonden kosten met die van de aanleg van spaarbekkens voor de drinkwatervoorziening in het Deltagebied of in het IJsselmeer? Is het punt, dat door Rijkswaterstaat n.a.v. het lek raken van een olietankscheepje op het IJsselmeer van de nood een deugd is gemaakt door de verspreiding en de resultaten van een bepaalde opruimingstechniek nader te bestuderen? Zo ja, zijn de Ministers bereid om de voornaamste resultaten van dit onderzoek aan de Kamer mede te delen? Welke mogelijkheden zijn er nog aanwezig om in de dieper gelegen lagen van onze bodem

bronwater voor de drinkwatervoorziening aan te boren? Hebben de recente boringen van oliemaatschappijen te dezer zake nog nieuwe gezichtspunten opgeleverd?

Zou het in verband met de schaarste aan grondwater mogelijk zijn dit te reserveren voor drinkwater en kan voorkomen worden, dat dit goede grondwater voor industriële doeleinden gebruikt wordt, waardoor minder goed oppervlaktewater op kostbare wijze tot drinkwater moet worden gemaakt?

De internationale aspecten van de watervervuiling.

In de memorie van toelichting (blz. 8) worden enige korte beschouwingen gewijd aan de verontreiniging der Nederlandse wateren door het buitenland. Deze beschouwingen gaven de commissie aanleiding tot het stellen van een aantal nadere vragen:

Hoe groot is de via Rijn en Maas geïmporteerde vervuiling en wat zijn de prognoses voor deze verontreiniging, gelet op het effect van de in Duitsland en België getroffen maatregelen?

Hoe hoopt de Regering dan te bereiken, dat b.v. aan de kunstmatige verzilting van de Rijn een einde wordt gemaakt? Verwachten de Ministers, dat door ons land financieel zal moeten worden bijgedragen aan de sanering van de Rijn en/of de Maas in het buitenland?

Kunnen nadere inlichtingen worden gegeven over de samenstelling van de Nederlandse delegatie bij het internationaal overleg tusen de oeverstaten van de Rijn? Is b.v. het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid in deze delegatie vertegenwoordigd?

De stelling in de memorie van toelichting, dat het binnen de perken houden van de binnenlandse vervuilingbronnen veel- eer een voorwaarde is voor het met kans op succes kunnen stellen van eisen aan nabuurstaten, was voor vele leden de aanleiding om te vragen of deze opvatting de Nederlandse Regering zal nopen tot het treffen van afdoende maatregelen ter voorkoming van vervuiling bij eventuele olieboringen in het IJsselmeer.

Hoewel de commissie met de ondertekenaars van de memorie van toelichting van oordeel is, dat de buitenlandse lozingen geen beletsel kunnen en mogen vormen om in eigen land het nodige te verrichten teneinde aan de waterverontreiniging door binnenlandse oorzaken een einde te maken, roepen zij toch een aantal problemen op, die naar haar mening bespreking behoeven. Zo rijst onmiddellijk de vraag, of, indien ten gevolge van verontreiniging in het buitenland in Nederland voorzieningen zullen moeten worden getroffen, die anders geheel of ten dele overbodig zouden zijn geweest, de kosten van de zuivering voor zover betreffende de buitenlandse vervuiling door het Rijk zullen worden vergoed. Het zou immers niet redelijk zijn, indien deze kosten op binnenlandse lozers zouden worden verhaald. Zijn er mogelijkheden en, zo ja, welke, om deze kosten mede door het land, dat het water vervuilde te doen betalen? Voor de uit België ons land binnenstromende wateren wordt getracht, aldus de memorie van toelichting, van geval tot geval een bevredigende oplossing te vinden. Streeft de Regering ernaar met dergelijke oplossingen spoed te betrachten ten einde de moeilijkheden bij het inwerkingtreden van het onderhavige wetsontwerp zoveel mogelijk te beperken?

Bestaan er b.v. reeds regelingen of afspraken met België ter bestrijding van de vervuiling van de Maas? Wie van beide landen controleert het als grensrivier fungerend gedeelte van de Maas? Is het denkbaar, dat zowel van Nederlandse als van Belgische zijde geloosd wordt op dit als grensrivier fungerend gedeelte zonder dat daar de Belgische respectievelijk de Nederlandse wet op de waterverontreiniging op van toepassing is? Zijn de bewindslieden bereid om bij gebreke van afdoende regelingen te dezer zake spoedig in overleg te treden met België ten einde tot nadere afspraken te komen?

Vele leden spraken ten slotte nog de vrees uit, dat het onderhavige wetsontwerp wederom een nadelige factor zal vormen voor vestiging van nieuwe industrieën in de grensgebieden. Zal b.v. het feit, dat België waterzuiveringsinstallaties voor 60 tot

80 pct. subsidieert, niet sterk discriminerend gaan werken met name voor de Nederlandse grensgebieden?

II. De bestuurlijke aspecten

a. De in het ontwerp voorgestelde decentralisatie en coördinatie.

Algemeen stemde men in de commissie in met het op blz. 10 van de memorie van toelichting gestelde, dat het vraagstuk van de waterverontreiniging voor de gemeenschap een zodanig universeel karakter heeft, dat het voor alle oppervlaktewateren moet worden opgelost, terwijl een doelmatige oplossing niet te verwezenlijken is zonder een algemene coördinatie, die in de wet haar steunpunt dient te vinden. De wijze, waarop dit uitgangspunt haar weerslag heeft gevonden in de tekst van het wetsontwerp en de daarop gegeven toelichting, biedt evenwel naar de mening van tal van leden niet de zekerheid, dat een doelmatige oplossing van de watervervuiling inderdaad zal worden bereikt. Hoewel de commissie beseft, dat de verscheidenheid in geografische en waterstaatkundige gesteldheid en de uiteenlopende waterschapsverhoudingen een uitputtende regeling bij de wet onmogelijk maken, meent zij toch, dat meer duidelijkheid aangaande de uitvoering van het ontwerp noodzakelijk is.

Vele leden stemden in met de opzet, dat de taak van het Rijk voor de niet-rijkswateren beperkt zal moeten blijven tot het activeren en coördineren van de zuiveringsactiviteiten. De stelling, dat het Rijk in het algemeen niet zelf zuiveringsinstallaties zal gaan oprichten, valt naar hun mening te billijken, ofschoon het afvoeren naar zee en bepaalde riviermondingen van sterk verontreinigd afvalwater en zeker het tegengaan van de verzilting wel een rijkstaak zal kunnen zijn. De activerende en coördinerende taak van het Rijk is zo belangrijk, dat de verantwoordelijke Ministers daarvoor goede overleg- en adviescolleges moeten kunnen raadplegen en tevens over een goed geoutilleerd technisch apparaat moeten kunnen beschikken, waar onderzoek, voorlichting en planning ter hand kunnen worden genomen. Deze leden komen hierop verder in dit verslag nog terug.

Het wetsontwerp legt de verantwoording voor de zuivering van niet-rijkswateren in handen van de provinciën, daarbij aan de provinciale besturen overlatend of deze de zorg voor de kwaliteit van het water willen delegeren aan lagere publiekrechtelijke lichamen. De vele leden hier aan het woord waren van oordeel, dat in het wetsontwerp duidelijk moet worden uitgesproken aan wie deze zorg bij voorkeur zou moeten worden gedelegeerd. Uitgaande van het feit, dat het Rijk dient te beschikken over een inventarisatie van de verontreinigingsgraad van de oppervlaktewateren en dat de Raamwet de kans moet bieden op basis van een dergelijke inventarisatie te komen tot een goede planning van de zuivering door Rijk en provincie, waren deze leden van oordeel, dat een verduidelijking in de wet betreffende de delegatie door de provinciën niet kan worden gemist. Waar de situatie op het ogenblik zo is, dat de waterschappen reeds meestal per stroomgebied een taak hebben op het gebied van de kwantitatieve waterbeheersing, ligt het voor de hand de vraag onder ogen te zien of deze waterschappen daarom ook niet de geschiktste organen zijn om de taak voor de kwalitatieve waterbeheersing aan op te dragen. Hoewel de huidige structuur van een aantal waterschappen herziening behoeft, biedt naar het oordeel van deze leden toch het instituut der waterschappen de beste mogelijkheden voor een efficiënte uitvoering van de waterzuivering, mede omdat in de waterschappen aan alle belanghebbenden op bestuurlijk niveau een optimale vertegenwoordiging kan worden verschaft. Deze leden zouden er dan ook voor willen pleiten om de zorg voor de kwaliteit van het water in handen te leggen van de waterbeheerder en hiervan slechts om bijzondere, uit de plaatselijke situatie voortvloeiende redenen, af te wijken; zij spraken daarbij nog de voorkeur uit voor een eenheid per stroomgebied of boezemcomplex.

Enkele van de hiervoor aan het woord zijnde vele leden konden dit betoog niet onderschrijven. Zij gaven te kennen, dat

h.i. voor een zo doeltreffend, praktisch en economisch mogelijke regeling een ver gaande centralisatie noodzakelijk is. De Minister van Verkeer en Waterstaat zal, bijgestaan door enkele andere Ministers, ook bij de uitvoering een verdergaande verantwoordelijkheid moeten krijgen dan thans in het ontwerp van wet is voorzien. Deze leden wilden hiermee niet bepleiten, dat alles centraal moet worden uitgevoerd; bepaalde werkzaamheden zullen aan gemeenten en waterschappen kunnen worden gedelegeerd. Voor zover het de waterschappen betreft, zullen voor een goede efficiënte werkwijze en een zo billijk mogelijke lastenverdeling de werkzaamheden per stroomgebied — zowel nationaal als internationaal — zoveel mogelijk in één hand gelegd dienen te worden. Is er reeds overleg gaande voor de oprichting van internationale waterschappen? Zo ja, wat zijn de resultaten daarvan? Is de Minister bereid een concentratie van de waterschappen per stroomgebied te bevorderen? Zijn de huidige waterschappen zowel administratief als technisch voldoende bemand om de maatregelen, die, het wetsontwerp vereist, te treffen? Zijn een groot aantal van de waterschappen niet veel te klein om dit werk te kunnen doen?

Vele andere leden merkten op, dat zij geen principiële bezwaren hebben tegen het in het ontwerp gekozen stelsel om voor de zuivering van niet-rijkswateren het zwaartepunt te leggen bij de provinciën. In dit stelsel hechtten deze leden wel bijzonder grote betekenis aan de activerende en coördinerende taak van het Rijk. Zij konden te dezer zake dan ook geheel met het gestelde door de hiervoor aan het woord zijnde vele leden instemmen. Overigens vroegen deze leden zich af hoe een behoorlijke coördinatie van het beleid bij de waterverontreiniging in de elf verschillende provinciën en een goede aanpassing aan het landelijke beleid kunnen worden verzekerd. Een dergelijke aanpassing is alleen reeds daarom noodzakelijk, omdat de totale verontreiniging van de rijkswateren, inclusief de daarin uit buitenlandse bron afkomstige vervuiling, aanzienlijk groter is dan die van de niet-rijkswateren; de verontreiniging van het Groningse Veenkoloniale industriegebied is hierbij buiten beschouwing gelaten, aangezien voor dit gebied reeds een afwatering op de Eems-Dollard in voorbereiding is. Voorkomen zou moeten worden, dat er elf zeer verschillende provinciale reglementen ontstaan, waarvan de verschillen niet kunnen worden verklaard door verschillen in waterloopkundige structuur. Deze leden achtten dan ook een goed en geregeld contact tussen de rijksoverheid en de provinciale besturen, zodat zij met elkanders werkzaamheden rekening kunnen houden, dringend gewenst om tot de vereiste coördinatie te geraken. Daartoe zou het niet slechts nodig zijn om te zorgen voor goede deskundige bijstand van rijkswege, b.v. van het R.I.Z.A. aan het werk der provinciën, doch ook voor de mogelijkheid van inspraak van de bestuurders der provinciën in het landelijke beleid via de hieronder nog te bespreken commissie voor de waterzuivering.

Tegen in het wetsontwerp geopende mogelijkheid tot verdergaande decentralisatie van de verordenende bevoegdheid binnen de provinciën, hadden de hier aan het woord zijnde leden wel bedenkingen. Hoewel zij zich bewust waren van de historisch gegroeide zelfstandigheid der waterschappen, van de groeiende betekenis en ervaring van een beperkt aantal zuiveringschappen en van de in de praktijk moeilijk te realiseren scheiding van verantwoordelijkheid voor kwantiteit en kwaliteit van het water, meenden zij toch, dat een functionele organisatie voor het bereiken van een optimale oplossing het uitgangspunt dient te zijn. Meer concreet betekent deze stelling, dat gestreefd zal moeten worden naar een aanpak van de verontreiniging op zo kleine afstand van de bron, dat aan de volgende voorwaarden is voldaan:

- a. een optimale lengte van de kunstwerken voor het transport van vuil water;
- b. een goede verdunning van het vuile water voor het bereiken van een optimaal effect in zuiveringsinstallaties van economisch verantwoorde afmetingen;
- c. een waar mogelijk optimaal gebruik van het zelfreinigend vermogen.

De door deze leden gegeven benadering zal in het algemeen inhouden, dat de vervuiling per stroomgebied moet worden aangepakt, behalve in die gevallen, waarin afvoer van het vuile water naar een veraf gelegen punt b.v. de zee de voorkeur zou verdienen. In geval Provinciale Staten tot delegatie overgaan, zal de eenheid van beleid per stroomgebied of andere waterstaatkundige eenheid gewaarborgd moeten zijn. Is de Minister voornemens dit door middel van zijn goedkeuring waar nodig te bevorderen? Kan de Minister aangeven in welke gevallen hij de voorkeur zou geven aan delegatie aan een waterschap en in welke gevallen aan een openbaar lichaam op basis van de Wet gemeenschappelijke regelingen? Aan welke andere openbare lichamen wordt gedacht in artikel 6, lid 1? Menen de Ministers, dat het openbaar lichaam, waaraan gedelegeerd wordt, ook de zuiveringsinstallaties zal moeten beheren of moet dit gebeuren door de houder van een lozingsvergunning, m.a.w. een industriële vervuiler of een gemeente? De leden hier aan het woord waren van oordeel, dat het de voorkeur verdient, indien grotere gemeenten en grotere industriële vervuilers in het merendeel der gevallen hun eigen en afzonderlijke zuiveringsinstallaties hebben. Voor de overige vervuilers zal huns inziens beter gestreefd kunnen worden naar gemeenschappelijke installaties of een gemeenschappelijk beheer der installaties. Deze leden zouden gaarne de opvattingen van de bewindslieden te dezer zake vernemen.

Indien de Ministers menen, dat toch tot delegatie binnen de provincie kan worden overgegaan, zouden deze leden het op prijs stellen een uiteenzetting te ontvangen hoe in zulk een situatie de eenheid van beleid binnen een provincie kan worden verzekerd. Moet uit het bepaalde in lid 2 van artikel 6 worden afgeleid, dat de besturen van de lagere organen naast de uitvoering van de provinciale verordeningen volgens artikel 6, lid 1, ook de taak kunnen krijgen zelf verordeningen te maken, waarin geheel eigen voorwaarden kunnen worden gesteld bij de vergunningsprocedure? Zou het niet beter zijn in de wet een beperking aan te brengen op dit punt ten einde langs die weg een zekere uniformiteit in het provinciale beleid te waarborgen? Zou om dezelfde reden niet een beperking dienen te worden aangebracht in artikel 21, lid 2?

Verscheidene leden betwijfelden of het juist is de centralisatie op provinciaal niveau zo ver door te voeren als in het wetsontwerp geschiedt. Is het mogelijk om de verantwoording voor het tegengaan van de vervuiling, welke het ontwerp in handen legt van de provinciale overheid, los te zien van het kwantitatieve waterbeheer, dat van oudsher in hoofdzaak de taak is van de waterschappen. In dit verband rijst eveneens de vraag of het ontwerp wel voldoende rekening houdt met de taak, welke de gemeenten t.a.v. de waterzuivering hebben te vervullen. Zou niet in het wetsontwerp duidelijk moeten worden bepaald, dat de gemeenten bij de uitvoering der provinciale verordeningen moeten worden betrokken?

Deze leden zouden ten slotte van de Regering een uitvoeriger inzicht willen ontvangen over de wijze waarop de bestrijding van de vervuiling zal moeten worden gecoördineerd ten einde te bereiken, dat de minst hoge kosten behoeven te worden gemaakt.

Verschillende leden zouden het op prijs stellen, indien de op blz. 9, linkerkolom, van de memorie van toelichting bedoelde strekking van dit wetsontwerp, nl. te komen tot een goed gecoördineerd beleid tussen de rijksoverheid en de lagere overheden, door nadere concretisering doorzichtiger zou worden gemaakt. Alvorens verder in te gaan op de in het wetsontwerp voorgestelde verdeling van taken op het gebied van de waterzuivering, merkten dezen over te dezer zake bestaande administratieve voorzieningen het volgende op:

De memorie van toelichting noemt als bezwaar van de huidige situatie o.a. het versnipperd liggen van dit soort regelen over een groot aantal reglementen en verordeningen, waardoor ze te zeer op zich zelf staan. De vraag rijst daarbij of ons, door natuurlijke oorzaken — welke oorzaken door een wet nu eenmaal niet kunnen worden weggenomen — uiterst gevarieerde waterstaatswezen niet altijd zal blijven leiden tot een aanpak van vraagstukken als het onderhavige, waarvan de administra-

tieve neerslag op de belangstellende toeschouwer de indruk van versnippering binnen een lichtelijk isolationistisch getint organisatiepatroon zal maken. Bij het huidige systeem is de afstand tussen besturende en bestuurden als regel niet overdreven groot; in het systeem van de wet mag verwacht worden, dat die afstand in vele gevallen aanmerkelijk groter zal worden. Vrezen de Ministers niet, dat deze afstandvergroting voor de betrokken bevolking nadelen zal opleveren?

Nu het wetsontwerp tendeeft naar een centralisatie op provinciaal niveau, zouden de leden hier aan het woord met klem aan de Regering de vraag willen voorleggen of de bestaande situatie — een situatie, waarin een groot aantal lagere publiekrechtelijke lichamen deze autonome taak naar behoren vervult — nu inderdaad tot deze principieel diepgaande bestuurlijke reconstructie noopt. Een vraag, die hiermede direct verband houdt is, of niet moet worden verwacht, dat deze reconstructie ten principale in de praktijk niet tot wijzigingen van importantie kan leiden, omdat het welhaast niet denkbaar is, dat een provinciaal bestuur de vergunningverlening op efficiënte wijze ter hand zou kunnen nemen, weshalve de lagere publiekrechtelijke lichamen toch weer, net als tot nu toe, met deze taken belast zullen worden, maar dan in zelfbestuur. Zou men zich in dit geval onwelwillend opstellen, wanneer men constateert, dat de berg een muis gebaar heeft? Dit minimale resultaat zou dan overigens gekocht zijn tegen de prijs van een bestuurlijke degradatie — zo zal het volgens deze leden in de betrokken kringen zeker worden ervaren — van de lagere publiekrechtelijke lichamen.

Aangezien het wetsontwerp geen bepaling bevat, die het provinciaal bestuur noopt, bepaalde aan het provinciaal bestuur verleende bevoegdheden te delegeren aan lagere publiekrechtelijke lichamen, en dus rekening moet worden gehouden met situaties, waarin zulks niet geschiedt, is de vraag gerechtvaardigd hoe het provinciaal bestuur deze bevoegdheid zelf in de praktijk van elke dag voor de gehele provincie c.q. bepaalde gedeelten daarvan, zal kunnen effectueren. De verschillende leden hier aan het woord zouden een uiteenzetting van de bewindslieden naar aanleiding van deze beschouwing zeer op prijs stellen.

Deze leden stemden geheel in met de stelling, dat de vervuilers in de eerste plaats de tot zuiveren geroepen zijn, doch dat in daarvoor in aanmerking komende gevallen deze taak aan waterschappen kan worden opgedragen. Naar hun oordeel getuigt deze visie van groter werkelijkheidszin dan het hier en daar beleden dogma, dat de waterbeheerder de zuiveraar „par excellence” zou zijn.

Zij beëindigden hun betoog te dezer zake met de vraag of niet een meer bevestigende oplossing te verkrijgen zou zijn, indien een onderscheid zou worden gemaakt tussen het vergunningsvereiste en de vergunningverlening. Het vergunningsvereiste zou dan in een algemene regeling bij de wet kunnen worden ondergebracht, en de vergunningverlening zou aan de besturen der lagere publiekrechtelijke lichamen kunnen worden overgelaten.

Sommige leden gaven nog te kennen, dat naar hun oordeel de werkzaamheid van de rijksoverheid veel intensiever zal moeten zijn dan alleen activering en coördinatie zoals de memorie van toelichting op blz. 11 aangeeft. Het moge zo zijn, dat in verschillende gevallen regionaal passende regelingen zijn op te stellen, doch er zijn daarnaast vele situaties denkbaar waarin men de problemen streeksgewijze moeilijk tot een oplossing zal kunnen brengen. Deze leden betwijfelden of in deze gevallen de oplossing kan worden gevonden door een wijziging van de Wet gemeenschappelijke regelingen, zoals de memorie van toelichting suggereert (blz. 10, rechterkolom).

Ook deze leden stelden de vraag of de zorg voor kwaliteit en kwantiteit van het water niet in één hand moet worden gelegd en derhalve de waterschappen een belangrijke taak dienen te krijgen bij de waterzuivering. Welke mogelijkheden ziet de Minister om de eenheid van beleid per stroomgebied te bevorderen? Na de uitvoerige beschouwingen, die hiervoor aan het probleem van de decentralisatie en coördinatie zijn gewijd, volstonden deze leden met te verwijzen naar de hieronder bij

de artikelen door hen gedane suggesties, welke beogen meer garanties in de wet zelf op te nemen voor een behoorlijke coördinatie in het beleid.

Enkele leden voegden aan het bovenstaande nog toe, dat dient te worden voorkomen, dat het goede werk van waterschappen, gemeenten en polders op het gebied van de waterzuivering door de veranderde opzet, die het ontwerp voorstelt, wordt teniet gedaan of doorkruist. Deze leden pleitten dan ook, evenals door andere leden is gedaan, voor een opdracht aan de provincies om bepaalde bevoegdheden aan de lagere organen te delegeren; op deze wijze kan worden bereikt, dat geen tijd, energie en geld wordt verspild en dat niet allerlei nieuwe verordeningen worden gemaakt voor gevallen, waarvoor niet is aangetoond, dat de bestaande situatie niet voldoet. Kleine polders en kleine gemeenten moeten dergelijke bevoegdheden niet krijgen, omdat deze vaak minder gezag en gewicht hebben en het eveneens tijd, energie en geld verspillen zou zijn als elk klein dorp of kleine polder zich met waterzuivering zou gaan bezighouden.

b. Planning, onderzoek en voorlichting.

Vele leden merkten op, dat het Rijk de hem toegedachte taak van activering en coördinatie op den duur slechts naar behoren zal kunnen vervullen, als het beschikt over een algemene inventarisatie van de verontreinigingsgraad van alle oppervlaktewateren en een daarop gebaseerd centraal bestrijdingsplan. Een dergelijk centraal bestrijdingsplan impliceert naar het oordeel van deze leden, dat ook het onderzoek landelijk gecentraliseerd zou moeten worden. Immers slechts op die wijze is het mogelijk een uniforme interpretatie en aan de hand daarvan een soort prioriteitenschema voor de bestrijding van de watervervuiling op te stellen.

Vele andere leden vroegen in dit verband of de Ministers reeds thans beschikken over gegevens betreffende de omvang van de watervervuiling in ons land. Kunnen de bewindslieden een kaart overleggen, waaruit die omvang blijkt en waarop de grote en middelgrote vuilozingen staan aangegeven? Hoe verloopt de jaarlijkse toeneming van de verontreiniging in verhouding tot de toeneming van het aantal zuiveringsinstallaties?

Deze leden onderschreven overigens het door de vóór hen aan het woord zijnde leden gehouden pleidooi voor een centraal bestrijdingsplan. Naar hun mening kan een dergelijk globaal aanwijzend meerjarenplan als minimale basis voor een streven naar coördinatie tussen het beleid van de rijksoverheid en de lagere organen onmogelijk worden gemist. Zij vroegen zich af of een dergelijk plan wellicht reeds bestaat. Welke termijn heeft de Regering in gedachten om te komen tot een aanvaardbare sanering van onze oppervlaktewateren? Acht zij het mogelijk om met de in het wetsontwerp vervatte indirecte en gedeeltelijk sterk gedecentraliseerde aanpak te komen tot een geleidelijke sanering over de gehele linie zonder achterblijvers in bepaalde regio's van het land en zonder achterblijvers bij bepaalde categorieën van lozers? Hoe denken de bewindslieden een dergelijke achterstand te voorkomen of de sanering in een bepaalde sector bij voorrang te verwezenlijken? Aannemende, dat het Rijksinstituut voor de Zuivering van Afvalwater met de planning zal worden belast, vroegen deze leden of dit instituut hiervoor reeds voldoende is geëquipeerd. Zou de Minister een overzicht willen verstrekken van de huidige personeelsbezetting van het R.I.Z.A. en de aan dit instituut ter beschikking gestelde financiële middelen? Zal het R.I.Z.A. ook worden betrokken in de bijstand aan de provinciale besturen of zien de bewindslieden hier uitsluitend een taak voor de provinciale waterstaatsdiensten en de regionale inspecties voor de hygiëne van het milieu van het Ministerie van Sociale Zaken en Volksgezondheid? Zou het uit een oogpunt van efficiency en interprovinciale samenwerking niet gewenst zijn om de adviesinstanties in aantal beperkt te houden en voor meerdere provincies te zamen te laten werken?

Deze leden wezen er nog op, dat hun voorkeur voor een basismeerjarenplan allerminst betekent, dat een dergelijk plan een dwingend en onveranderlijk karakter zou moeten hebben. Zij achtten een indicatief plan met ruimte voor afwijkingen en

aanpassingen gewenst voor een goede coördinatie en een efficiënt verloop van de sanering. Ook de vervuilers zullen immers gebaat zijn met de wetenschap, dat niets is nagelaten om te waarborgen, dat de van hen gevraagde maatregelen op de juiste tijd en met het optimale effect zijn genomen.

Door sommige leden werd hieraan nog de opmerking toegevoegd, dat een meerjarenplan voor de zuivering tevens een meerjarenplan voor de financiering noodzakelijk maakt.

Enkele leden pleitten met klem voor een coördinatie in het wetenschappelijk en praktisch onderzoek, hetgeen zij als aanvulling op de beleidscoördinatie noodzakelijk achtten. Er zal een overheidsorgaan moeten komen, dat zelf richtlijnen geeft voor onderzoekingen en dat tevens de research, die door onafhankelijke instituten en ingenieursbureaus wordt gedaan, coördineert; voorts zal dit orgaan moeten worden belast met de zorg voor een centrale publikatie van de onderzoekresultaten, zodat de vergunningverlenende instanties alle over dezelfde informaties beschikken en op de hoogte kunnen zijn van alle technische mogelijkheden. De leden wezen in dit verband naar het naar hun mening goede voorbeeld in de Public Law 88-206 (Clean Air Act) van de Verenigde Staten van 17 december 1963, waar in artikel 3 een nationaal research- en ontwikkelingsprogramma wordt vastgesteld.

Verscheidene leden zouden gaarne van de Ministers willen vernemen hoe zij voornemens zijn de voorlichting te organiseren. Is het de bedoeling een centraal voorlichtingsapparaat in het leven te roepen? Erkennen de bewindslieden het belang van een goede voorlichting met name ten behoeve van nieuw te vestigen woongebieden en bedrijven?

Vrijwel de gehele commissie vroeg naar de mogelijkheid een centrale instantie te belasten met het toezicht op de inrichting en de staat van onderhoud der zuiveringsinstallaties. Het stelsel van de wet met zijn delegatiebevoegdheden zal er immers toe leiden, dat er een vrij groot aantal beheerders van zuiveringsinstallaties zal ontstaan. Op welke wijze kan een deskundig beheer van deze installaties worden verzekerd zonder dat doublures van laboratoria en deskundigheid optreden?

Hoe denken de Ministers over de suggestie om de Stichting Bedrijfsonderzoek Afvalwaterzuiveringsinstallatie (de B.A.F.) deze taak op te dragen? Dient een onderhoudsverplichting niet in de wet te worden opgenomen, ten einde te vermijden dat ten gevolge van de zwakke financiële positie van een aantal gemeenten en waterschappen het onderhoud verwaarloosd wordt met alle gevolgen van dien voor de zuivering? Is in verband met dit laatste ook een duidelijke regeling voor de kosten van het onderhoud niet gewenst?

Ten einde haar inzicht in de gehele materie te verduidelijken zou de commissie het op prijs stellen, indien de Minister het rapport Afvalwaterproblemen Randstad Holland aan de Kamer zou willen overleggen.

c. Overleg- en adviescommissies.

Algemeen was men in de commissie na bestudering van het wetsontwerp en de toelichting tot de conclusie gekomen, dat er een duidelijker regeling dient te komen van de overleg- en adviesinstanties en wel zodanig, dat de inspraak van alle bij de waterzuivering betrokken belangen zowel landelijk als op provinciaal niveau verzekerd is. In het voorgaande werd er reeds op gewezen, dat verschillende ministers, die de verantwoordelijkheid dragen voor nauw met de waterzuivering verweven belangen, niet of nauwelijks bij de totstandkoming van de uitvoeringsbesluiten worden betrokken. Eveneens werd reeds gewezen op de wenselijkheid van een goed georganiseerd contact tussen rijks- en provinciale overheid.

Op blz. 16 van de memorie van toelichting deelt de Minister van Verkeer en Waterstaat mede, dat hij voornemens is de instelling van een vaste commissie inzake de waterverontreiniging bij de Raad van de Waterstaat te bevorderen. Als gevolg daarvan bestaat dan, aldus de toelichting, aan de bestaande commissie inzake waterverontreiniging geen behoefte meer.

Zeer vele leden wezen erop, dat de commissie inzake waterverontreiniging, die was ingesteld bij K.B. van 23 december

1947 ook de mogelijkheid had om andere ministeries dan dat van Verkeer en Waterstaat te adviseren. De nieuwe commissie, welke zal worden ondergebracht bij de Raad van de Waterstaat, heeft deze mogelijkheid niet meer, omdat volgens artikel 5a van de Waterstaatswet de Raad voor de Waterstaat uitdrukkelijk is bedoeld als adviescollege voor de Minister van Verkeer en Waterstaat in zaken, het rijkswaterstaatbestuur en het oppertoezicht over de waterstaat betreffende. Ondanks de mededeling in de memorie van toelichting, dat de belangen van de volksgezondheid en het bedrijfsleven in de commissie zullen worden vertegenwoordigd, vreesden de hier aan het woord zijnde leden in deze opzet een te beperkte adviesgeving bij de uitvoering van de wet.

Bestaat er geen aanleiding een Raad voor de Waterverontreiniging in het leven te roepen, waarin alle daarvoor in aanmerking komende ministeries en de belanghebbenden vertegenwoordigd zijn? Een dergelijk orgaan zou meer het karakter van een college van overleg kunnen krijgen, hetwelk er tevens op zou kunnen toezien, dat de bestuurlijke en technische organen, die bij de bestrijding van de waterverontreiniging zullen worden betrokken, doelmatig samenwerken.

Indien de bewindslieden menen, dat er geen aanleiding is voor de vrees hiervoor uitgesproken, zouden zij dan willen mededelen hoe de behartiging van andere dan waterstaatsbelangen in de adviesgeving tot uitdrukking zal komen en op welke wijze naar hun mening een werkelijk vruchtbaar overleg tussen overheid en bedrijfsleven zal moeten worden tot stand gebracht?

Zeer vele leden zouden voorts willen aanbevelen, dat naast een centraal adviescollege ook op provinciaal niveau adviescommissies worden ingesteld, welke haar grondslag vinden in de wet. Zij vroegen zich af, of niet uit de in de artikelen 5, lid 2, genoemde betrokken vaste commissies per provincie of per stroomgebied kunnen worden gevormd, welke commissies dan adviserend en coördinerend zouden kunnen optreden.

Het eerste lid van artikel 5 zou daartoe kunnen worden uitgebreid met het navolgende voorschrift:

„In die verordening geven Provinciale Staten regelen met betrekking tot de instelling van een of meer commissies voor gemeenschappelijk beraad met vertegenwoordigers van besturen van de in het volgende lid genoemde openbare lichamen en van andere belanghebbenden”.

Deze provinciale commissies zouden belangrijk werk kunnen verrichten ten behoeve van de coördinatie van het beleid binnen de provincie; aan de hand van een eventueel centraal meerjarenplan voor de bestrijding van de waterverontreiniging zouden deze commissies tevens een taak kunnen krijgen bij de planning binnen de provincie.

III. De financiële regeling

In de overtuiging, dat de financiële zijde van het waterzuiveringsvraagstuk van uitermate groot belang is voor het welzijn van de strijd tegen de waterverontreiniging, achtte de commissie het wenselijk ook te dezer zake om een aantal nadere inlichtingen te vragen. De in het ontwerp voorgestelde financiële regeling roept zoveel vragen op, dat een oordeel erover zonder nadere gegevens over deze wijze van uitvoering niet wel mogelijk is.

Het kostenvraagstuk

Zeer vele leden vingen aan met er hun ongerustheid over uit te spreken, dat eigenlijk het kostenvraagstuk nog niet te overzien is. Wel waren zij de bewindslieden erkentelijk voor het feit, dat zij in de memorie van toelichting een schatting hebben gegeven van de kosten, die met de investeringen voor de totale sanering gemoeid zullen zijn; het hier genoemde bedrag van 1 mld. gulden geeft immers een indruk van de orde van grootte van de te verrichten inspanning. Is het mogelijk om tevens aan te geven binnen welke grenzen de extra-investeringen zich in de komende 10 en 20 jaren zullen bewegen om ook de met de voortgaande

industrialisatie en de bevolkingstoename samenhangende verzuiling te bestrijden?

Is het in de memorie van toelichting genoemde bedrag van f 2,50 per i.e. bedoeld als een eerste heffing, die in de loop van de saneringsaanloopperiode verder kan worden aangepast aan de stijgende kosten? Zo ja, kunnen de Ministers hierover iets naders mededelen? Valt te verwachten, dat in verband met nu reeds te voorziene kostenstijgingen het bedrag van f 2,50 zal moeten worden verhoogd? Indien zulks niet het geval is, moet daaruit dan worden afgeleid, dat de van rijkswege te maken kosten ten behoeve van de waterverontreiniging bewust beperkt zullen worden gehouden door de uit de heffing te betalen bijdragen te beperken tot een deel van de investeringen nodig voor de bouw van nieuwe zuiveringsinstallaties? Wat zal er met de heffingen van het Rijk gebeuren? Zullen deze in een gesloten vereveningsfonds worden gestort, waarin eerst een behoorlijk aanvangskapitaal moet worden verzameld, alvorens het Rijk kan beginnen met subsidiëring van grotere projecten? Indien dit laatste het geval is, zou zulks betekenen, dat de sanering van rijkswateren slechts zeer langzaam op gang komt, hetgeen toch ongewenst moet worden geacht. Is het de bedoeling uit de heffingen van het Rijk los van het heffingsobject uitkeringen te doen of zullen heffingen in een bepaald stroomgebied behoeven uitsluitend besteed worden voor de uitkeringen ten behoeve van verbeteringswerken in datzelfde stroomgebied?

Teneinde een beter inzicht in de verdeling der lasten te krijgen, zouden enkele leden gaarne vernemen, welk deel van de noodzakelijke financieringen voor de investeringen en de te maken kosten bij aanneming van dit wetsontwerp door het Rijk zullen worden betaald voor resp. de Rijkswateren en de overige wateren.

Verskillende leden voegden hieraan toe, dat met het thans voorgestelde systeem van financiering te betwijfelen valt of aan de verwachting van de memorie van toelichting zal worden voldaan, dat deze wet ter zake van het nemen van maatregelen om de watervervuiling op te heffen voor een zekere stroomversnelling zorg zal dragen. Immers in de huidige situatie gaan de lagere lichamen ook bepaald niet zorgeloos aan het probleem der verontreiniging voorbij, doch vormen vaak de kosten een belemmerende factor. Als dit laatste niet wordt ondervangen door een verdergaande financiële steun van rijkswege, zal er weinig verandering optreden.

De kostentabel op blz. 11 van de memorie van toelichting berust ook volgens de ondertekenaars op een zeer globale raming. In dit verband vermeldden deze leden, dat tijdens de hearings van de zijde van de Raad van Nederlandse Werkgeversverbonden is gesteld dat de kosten van het zuiveren van industrieafvalwater vrijwel onmogelijk te schatten zijn gezien de grote diversiteit van de samenstellende bestanddelen. Kan de Regering mededelen hoe zij tot haar globale raming voor de zuivering van industrieafvalwater gekomen is? Is er te dezer zake ook contact geweest met het bedrijfsleven?

Sommige leden, die eveneens van oordeel waren, dat zonder een verdergaande steun van rijkswege dan thans wordt voorgesteld van het realiseren der plannen niet veel terecht zal komen, lichtten dit met het volgende voorbeeld toe: Voor een provincie als Gelderland zou met de aanleg van rioleringen binnen de gemeenten 150 mln. gemoeid zijn waarnaast dan nog voor rioolwaterzuiveringsinstallaties en transportleidingen 120 mln. nodig zijn. Zou in de wet niet een duidelijke bijdrage-regeling moeten worden opgenomen voor de investeringen ten behoeve van zuiveringsinstallaties? Zou het niet gewenst zijn daarnaast een subsidieregeling voor de aanleg van rioleringen te treffen b.v. overeenkomstig die voor de onrendabele gebieden voor de drinkwatervoorziening? Is ook het feit, dat vele voorzieningen op de toekomst moeten worden gepland, m.a.w. groter moeten worden gemaakt dan thans noodzakelijk is, geen aanleiding over te gaan tot een gedeeltelijke financiering door het Rijk en niet alle lasten op de huidige gebruikers af te wentelen?

Verscheidene leden achtten het gewenst reeds nu een meer gedetailleerd inzicht te ontvangen in de te verwachten verdeling van de kosten over de verschillende groepen kostendragers.

Kunnen de bewindslieden daarbij tevens duidelijk maken wat zij verstaan onder kostenverdeling naar billijkheid?

Heffingen en bijdragen

Om een vergelijking te kunnen maken tussen de aan het Rijk te betalen heffing per i.e. en de van het Rijk te ontvangen bijdragen in de kosten van zuiveringsinstallaties, vroegen vele leden of mag worden verwacht, dat in overeenstemming met het kostenbeeld van een aantal kleine zuiveringsinstallaties het bedrag van de jaarlijkse kosten aan rente, afschrijving, onderhoud en bediening van de ten behoeve van de rijkswateren te bouwen zuiveringsinstallaties ongeveer 10 tot 12 pct. van de investeringskosten zal bedragen. Als zulks juist is, zou hieruit naar de mening van deze leden de gevolgtrekking kunnen worden gemaakt, dat de vuilozers, die tegen een heffing van f 2,50 per i.e. hun afvalwater in de rijkswateren spuien, in een bevoorrechte positie verkeren boven de bezitters van zuiveringsinstallaties, die slechts een vergoeding krijgen voor de bestrijding van de investeringskosten, welk vaak meer dan f 50 per i.e. bedragen. Welke garantie hebben de bestaande vuilozers, dat ze bij de aanleg van een nieuwe zuiveringsinstallatie zonder uitzondering of onderscheid een bijdrage van het Rijk in de investeringskosten zullen ontvangen?

Andere leden vroegen naar aanleiding van het vorenstaande of uit het gestelde op blz. 15 van de memorie van toelichting (overgang van de eerste naar de tweede kolom) moet worden afgeleid, dat uit de heffingen ten behoeve van het Rijk aan de vervuilers bijdragen zullen worden gegeven in de exploitatiekosten van de waterzuiveringsinstallaties, en dat de bij uitzondering toe te kennen subsidies bedoeld in artikel 22, lid 3, zullen worden verleend als aandeel in de investeringskosten.

Ten aanzien van de eventueel door de provincies vast te stellen heffingen, werd in de commissie het volgende opgemerkt:

Vele leden meenden, dat hier voorop gesteld moet worden de kwestie of het toelaatbaar is te achten, dat aan verschillende vergunninghouders bij een zelfde verontreinigingsgraad van eenzelfde hoeveelheid afvalwater verschillende heffingen en bijdragen opgelegd kunnen worden, enkel en alleen vanwege het feit, dat ze onder verschillende openbare lichamen ressorteren. Deze leden zouden in overweging willen geven, of de heffingen en bijdragen niet op landelijk niveau uniform vastgesteld moeten worden om hierdoor discriminatie uit te sluiten.

Vele andere leden voegden hieraan de vraag toe of de Regering het gewenst acht, dat voor de niet-rijkswateren voor alle provincies zal worden gestreefd naar een uniform bedrag van de heffing voor eenzelfde hoeveelheid vervuiling. Zo neen, is het dan mogelijk en gewenst om in elk geval binnen één provincie te komen tot een gelijke retributie voor de afvalwaterproducenten?

Is het soms de bedoeling van de Regering om door een vergaande decentralisatie, ook in het financiële vlak, te bewerken, dat de natuurlijke vestigingsfactoren hun volle invloed blijven behouden? Zullen er niet binnen bepaalde grenzen vereveningen in de kosten van het spuien of zuiveren van afvalwater mogelijk moeten blijven ter wille van een actief beleid van bevolkings spreiding en industrievestiging? De hier aan het woord zijnde leden achtten een duidelijke uitspraak van de Regering te dezer zake van groot belang.

Verscheidene leden vroegen of, indien de plaatselijke omstandigheden hier of daar bijzonder ongunstig zouden zijn, een systeem te bedenken valt, waarbij aan dergelijke gebieden enig financieel soelaas kan worden geboden.

Kunnen de bewindslieden reeds iets mededelen over de door hen verwachte hoogte der heffingen in de diverse provincies?

De verscheidene leden, die deze laatste vraag stelden, hadden zich afgevraagd of de hele financiering voor de oppervlaktewaterzuivering niet veel eenvoudiger en goedkoper zou kunnen geschieden, indien:

a. op elke m³ leidingwater een heffing van enkele centen zou worden gelegd;

b. een retributie zou worden geheven van waterverbruikers, die nortonpompen e.d. gebruiken.

Vele leden stelden ten slotte in dit verband de vraag of het niet gewenst is de heffingen zo geleidelijk mogelijk in zwaarte te doen toenemen, en te vermijden, dat kort na de totstandkoming van dit wetsontwerp de betrokkenen plotseling voor zeer hoge kosten worden gesteld. Zij zouden gaarne het gevoelen van de bewindslieden over deze kwestie vernemen. Delen zij de opvatting, dat de betrokkenen in elk geval tijdig dienen te weten voor welke kosten zij zullen komen te staan?

De bestaande en de toekomstige waterverontreiniging

Vele leden vermochten niet in te zien, welke de reden is voor een zo stringente scheiding tussen bestaande en toekomstige vervuiling, als in de memorie van toelichting is geschied. Wanneer het landsbelang de wenselijkheid van een rijkssubsidie ten behoeve van de bestaande verontreiniging meebrengt, is het op zich zelf niet uitgesloten, dat zulks ook met de toekomstige vervuiling het geval is. De stelling op blz. 9 van de memorie van toelichting, dat in vele gevallen nieuwe vervuilers zonder belangrijk meer kosten een proces kunnen bezigen, dat weinig of geen schadelijk afval veroorzaakt, beschouwden deze leden als een te optimistische benadering. Deze stelling valt overigens ook moeilijk te rijmen met de eerder in de memorie van toelichting uitgesproken mening, dat toekomstige verontreinigingen van de oppervlaktewateren zeer aanzienlijk zullen zijn. Leden van verschillende zijden sloten zich bij dit betoog aan. Zij zouden het dan ook op prijs stellen, indien de mogelijkheid voor bestaande industrieën tot het verkrijgen van bijdragen en subsidies uit de algemene middelen ook tot de toekomstige watervervuilers zou worden uitgestrekt. Verschillende leden had het overigens teleurgesteld, dat ook met betrekking tot de bestaande vervuiling de centrale overheid slechts in uitzonderingsgevallen als subsidieverlenende instantie ten tonele wordt gevoerd.

In dit verband werd tevens de vraag gesteld of bij een toenemende behoefte aan oppervlaktewater niet gerekend moet worden met steeds zwaardere, aan het afvalwater te stellen eisen, waardoor de kosten van de vervuilers progressief zullen toenemen. Kan in zulke gevallen een subsidie aan nieuwe watervervuilers steeds worden gemist?

Vele andere leden hadden er alle begrip voor, dat het hier gekozen systeem van de verbodswetgeving aan de hand van het beginsel, dat de vervuiler betaalt, niet mag leiden naar ruime subsidiemogelijkheden. Zij zagen dan ook geen reden om nieuwe vuilozers in belangrijke mate tegemoet te komen in de kosten van de vereiste afvalwaterzuivering. Deze leden wezen in dit verband nog op hetgeen wordt opgemerkt bij de toelichting op artikel 9, lid 3. De daargenoemde tegemoetkoming is in eerste instantie bedoeld voor de bestaande bedrijven met een relatief ernstig afvalwaterprobleem. Voor de met hetzelfde probleem worstelende lagere publiekrechtelijke lichamen wordt een directe subsidie van het Rijk als mogelijkheid genoemd. Hoe kan een dergelijke mogelijkheid worden geëffectueerd bij de handhaving van het bestaande systeem voor de beperking van de toeneming van het systeem voor de bestedingen van de overheid? Is het niet juister om de industriële en de publiekrechtelijke vuilozers over één kam te scheren?

De hier aan het woord zijnde leden vroegen voorts aandacht voor de belangrijke bijdrage, welke de gemeenten reeds aan de waterzuivering hebben geleverd. De meer dan 300 gemeentelijke zuiveringsinstallaties hebben een gezamenlijke capaciteit van meer dan 4 mln. i.e. Deze leden zouden het betreuren, indien deze activiteit bij het van kracht worden van dit wetsontwerp tijdelijk of blijvend zou worden afgeremd door eventuele extralasten. Zal het Rijk het geld, afkomstig van de door een gemeente betaalde heffingen, weer ten goede laten komen van die gemeente als deze tot zuivering overgaat? Kan het Rijk de gemeenten subsidie verlenen voor de exploitatiekosten van de waterzuiveringsinstallaties of blijft een subsidie beperkt tot een bijdrage in de investeringskosten? In hoeverre zal de gebruikelijke beperking tot 85 pct. bij de toepassing van de arti-

kelen 280 en 281 van de gemeentewet leiden tot niet te compenseren uitgaven voor de gemeenten en daarmee eerder een rem dan een aansporing zijn voor de krachtige voortzetting der sanering? In het bijzonder voor de gemeenten zouden de subsidiemogelijkheden naar de mening van deze leden duidelijker en ook iets ruimer moeten worden bepaald.

Met betrekking tot de positie van de industrie in het onderhavige wetsontwerp stelden verscheidene leden nog de volgende vragen:

Welke extrakosten verwacht men, dat de industrie jaarlijks ten gevolge van deze maatregelen te dragen zal krijgen? Welke betekenis heeft dit voor haar concurrentiepositie? Wordt er rekening mee gehouden, dat in andere landen geen of lagere eisen worden gesteld of overheidssubsidie wordt verleend?

Hoe ziet men de positie van de bedrijven, waarvan de watervervuiling pas een probleem is geworden nadat als gevolg van de sterke bevolkingsgroei het zelfreinigend vermogen van het oppervlaktewater sterk is verminderd?

Indien nieuwe bedrijven niet in staat zouden zijn zonder belangrijk meer kosten voorzieningen te treffen, zullen deze bedrijven dan concurrerend kunnen blijven met andere bedrijven in het buitenland?

Indien hoge eisen gesteld moeten worden aan de kwaliteit van afvalwater van een bepaalde industrie in verband met andere belangen, die met gezuiverd water gediend moeten worden, is het dan billijk, dat de eventueel daarmee gepaard gaande hoge kosten van zuivering geheel door die industrie worden gedragen? Zou hieraan — aldus sommige leden — tegemoet gekomen kunnen worden door een reductieregeling, indien de industrie goede zuivering toepast?

Verklaring van ongenoegzaamheid; de mogelijkheid van een werkverplichting

De voorgestelde verklaring van ongenoegzaamheid had ondanks de waardering voor deze trouwvaille in de constructie van de wet nogal wat vragen opgeroepen. Sommige leden vroegen allereerst naar welke maatstaven zal worden beoordeeld of een verklaring van ongenoegzaamheid al of niet terecht is uitgereikt. Zal een vervuiler aan wie een verklaring van ongenoegzaamheid is uitgebracht onder bepaalde omstandigheden niet volstaan met de daaraan verbonden lasten te betalen, indien deze lager zijn dan de lasten, die aan zuivering zijn verbonden?

Worden aan de verklaring alleen financiële consequenties verbonden? Zullen de te betalen lasten min of meer automatisch worden gekoppeld aan de hoeveelheid fataal doorgegeven verontreiniging? Ontstaat er op die manier een bepaalde relatie tussen de financiële regeling voor de rijkswateren en die voor de niet-rijkswateren? Is het denkbaar, dat het bedrag voor de heffing, betaald door een in een waterschap of gemeente gevestigde vervuiler uiteindelijk via de omweg van de naar het Rijk doorbetaalde heffing weer terecht komt bij die vervuiler als subsidie voor de aanlegkosten voor de nieuw te bouwen zuiveringsinstallatie? Wordt een dergelijke subsidie, die door het Rijk via een of meer lagere organen moet worden betaald aan de oorspronkelijke vuilzozer, niet een ingewikkelde aangelegenheid? Volgens welke sleutel kunnen de lagere organen aanspraak maken op subsidie afkomstig uit de aan de verklaring van ongenoegzaamheid verbonden betalingen? De hier aan het woord zijnde leden vroegen zich af of op deze wijze niet een ondoorzichtige en nauwelijks hanteerbare regeling ontstaat.

Deze leden vroegen voorts of niet de mogelijkheid van een werkverplichting in de wet zou moeten worden opgenomen als aanvullend beleidsinstrument — naast de mogelijkheden van heffing en subsidie — om de bestaande vervuilers tot zuivering aan te sporen. Een dergelijke verplichting zou kunnen inhouden, dat bestaande vervuilers in de aanloopperiode van de met behulp van deze wet te verwezenlijken sanering zich verplichten om binnen een bepaalde termijn een zeker bedrag ten koste te leggen aan de aanleg van zuiveringsinstallaties. In die periode zou met een klein bedrag als eerste heffing kunnen worden volstaan. Met de werkverplichting als aanvullend beleidsinstrument kan een wellicht iets soepeler, maar

ook effectiever beleid worden gevoerd dan met de in het wetsontwerp gegeven mogelijkheden van een heffing en een aan termijn gebonden ontheffing van het verbod tot lozing.

De leden, hier aan het woord, deden deze suggestie, omdat het naar hun mening van groot belang is, dat reeds in de aanloopperiode begonnen wordt met verdergaande zuivering.

IV. Technische aspecten van het wetsontwerp

Van verschillende zijden werd ter sprake gebracht de in de artikelen 17 en 18 als maatstaf voor de heffingen ten behoeve van het Rijk gekozen vervuiling. Zouden de bewindslieden een definitie kunnen geven van het begrip inwoner-equivalent? Is dit wel een éénduidige en constante grootheid? Zo neen, zou het dan niet beter zijn te spreken van gewichtseenheden C.O.D. in organisch afbreekbare materie? Verdient het daarnaast geen aanbeveling om onderscheid te maken tussen de verschillende categorieën van niet of moeilijk afbreekbare verontreinigingen? Hierbij ware te denken aan:

- niet of moeilijk afbreekbare organische materie;
- giftige organische stoffen;
- neutrale organische stoffen;
- zuurstofbindende anorganische stoffen;
- giftige anorganische stoffen en
- zuurstofarm koelwater.

Bestaat er t.a.v. deze groepen van stoffen een officiële lijst met een evaluatiecriterium voor de schadelijkheid, op grond waarvan de huidige of potentiële producent de gevolgen en de daaraan verbonden sancties van de vervuiling kan afmeten?

Kan in dit verband tevens worden medegedeeld of in de in artikel 5 bedoelde provinciale verordeningen gelijksoortige normen als voor het Rijk zullen worden vastgesteld ter bepaling van de grondslag voor de heffing? Welke grondslag zal er worden gehanteerd voor de heffing verbonden aan het lozen van zuurstofarm koelwater, zoals b.v. het koelwater van de elektrische centrales?

Is de thans in artikel 18 voorgestelde grondslag ook niet daarom weinig bevredigend, omdat daarin met het zuurstofbindend karakter van sommige anorganische stoffen geen rekening wordt gehouden? Is het wel mogelijk om schadelijke organische verbindingen als phenolen en andere grote ringvormige moleculen in inwoner-equivalenten uit te drukken? Zal de toename van de waterverontreiniging met organische giften in de komende jaren niet vooral uit deze laatste soorten bestaan?

Achten de Ministers het mogelijk de reële vervuiling te meten en op grond daarvan de heffingen vast te stellen? Hoe kan anders in de retributie worden verwerkt, dat soms een geringe hoeveelheid chemische stof door zijn zuurstofbindende eigenschappen of doordat die stof een laagje op het wateroppervlak vormt, dat zuurstoftoetreding belemmert, ernstige gevolgen voor de waterverontreiniging heeft?

Welke graad van zuivering kan onder praktijkomstandigheden een zuiveringsinstallatie bereiken? Is het juist, dat dit 95 pct. kan zijn, maar onder bepaalde, ongunstige, omstandigheden aanzienlijk minder, met name indien bepaalde chemische stoffen in de installatie terecht komen?

Wat zal er gebeuren met stoffen, die niet gezuiverd kunnen worden; valt te verwachten, dat een algeheel lozingsverbod voor dergelijke stoffen zal worden opgelegd en, zo ja, wat zullen hiervan de consequenties zijn voor de betrokken industrie?

Is het de bedoeling om in de controle op bacteriologische besmetting ook de controle op pathogene virussen te betrekken?

Verspreide opmerkingen

Wasmiddelen

Hebben, zo vroegen zeer vele leden, de bewindslieden overwogen om in navolging van andere landen het in de handel

brengen van biologisch moeilijk afbreekbare, synthetische wasmiddelen te verbieden? In dit verband zouden deze leden het op prijs stellen van de Ministers te vernemen, wat het aandeel is van de z.g. harde detergents in het totaal van de in Nederland verbruikte synthetische wasmiddelen en of dit aandeel groter wordt of niet.

Achten de bewindslieden de Duitse wetgeving op dit gebied ook voor ons land de moeite van het navolgen waard? Indien deze vraag ontkennend beantwoord wordt, zouden de hier aan het woord zijnde leden het op prijs stellen de redenen te horen, welke tot deze ontkenning hebben geleid.

Binnenscheepvaart

De binnenscheepvaart vormt door het lozen van zowel olie als huishoudelijke afvalstoffen een niet onbelangrijke groep vervuilers.

Mag er, zo vroeg de commissie, worden verwacht, dat een verbod tot lozing van dergelijke stoffen door de binnenscheepvaart geregeld zal worden bij de algemene maatregel van bestuur ingevolge artikel 1, lid 2?

Cultuurgronden

In de memorie van toelichting, blz. 13, rechterkolom, staat ten aanzien van de in artikel 17 geregelde heffingen vermeld, dat het niet onredelijk geacht moet worden om sommige categorieën onbebouwde eigendommen mede te belasten, aangezien deze een bijzonder belang hebben bij de zuivering van afvalwater. Met name worden de tuinderijen genoemd, die voor besproeiing water behoeven, dat aan bepaalde eisen voldoet. Het kwam de commissie niet relevant voor of deze bedrijven water nodig hebben dat aan zekere eisen voldoet omdat terecht gesteld wordt dat de vervuiling bestreden dient te worden uit de heffingen van hen, die aan de vervuiling schuldig zijn. Tuinders en boeren betalen in eerste aanleg de kosten, welke verbonden zijn aan een goede waterbeheersing. De kwaliteit van het water wordt door deze categorie doorgaans niet in slechte zin — uitgezonderd enkele bijzondere gevallen — beïnvloed. Lozing van water en afvalstoffen door derden maakt zuivering ook voor hun watergebruik noodzakelijk, maar die vervuiling vindt buiten hen om plaats.

De juistheid van de motieven, die zouden kunnen gelden om de gebruiker mede te belasten ter bestrijding van kosten van een afdoende zuivering voor dit gebruik vermocht de commissie dan ook niet te zien.

Nu in de memorie van toelichting als voorbeeld gesproken wordt over tuinderijen, rees bij verscheidene leden de vraag of het de bedoeling van de bewindslieden is om behalve deze categorie ook b.v. de eigenaren van visgronden en drinkwaterbedrijven een heffing op te leggen.

Achten de Ministers, aldus deze leden, het verantwoord, dat op bepaalde plaatsen in Nederland in het effluent wordt gezwommen?

Artikelen

Artikel 1, lid 1. In dit lid is het grondbeginsel van het wetsontwerp opgenomen, nl. dat het zonder vergunning van het daartoe bevoegde gezag verboden is langs kunstmatige weg hinderlijke en schadelijke stoffen in oppervlaktewateren te brengen.

Vele leden waren evenwel van mening, dat dit beginsel vervangen moet worden door een bepaling, waarin een dergelijk lozen verboden wordt, waarbij het mogelijk moet zijn om ontheffing van dit verbod te verkrijgen. Bovendien achten deze leden het wenselijk om de lozing van afvalwater zonder meer aan een vergunning of ontheffing te binden, omdat het zeer moeilijk is op grond van objectieve normen vast te stellen wat „verontreinigende of schadelijke stoffen” zijn; zulks zal immers veelal van de kwaliteit van het ontvangende water afhangen.

Vele andere leden vroegen zich af, of de zin van het in dit lid gebruikte woord „onmiddellijk” is, dat ook het brengen van afvalwater in de bodem, ongeacht de aanwezigheid van een naburig oppervlaktewater, verboden is.

Artikel 1, lid 4. Zouden de woorden „is verleend”, waarmee dit lid eindigt, niet vervangen moeten worden door de woorden „is vereist”, daar anders lozers op gemeenterioleringen, zolang de betreffende gemeenten nog geen vergunning tot lozing hebben, in overtreding zijn, zo vroegen vele leden.

Vele andere leden vernamen gaarne van de bewindslieden of aangenomen moet worden, dat het in dit lid bepaalde geldt voor de lozing via in serie geschakelde kunstwerken zonder dat het geloosde produkt op zijn weg naar het oppervlaktewater een tussengeschakeld oppervlaktewater passeert? Indien deze vraag bevestigend beantwoord wordt, zou het dan geen aanbeveling verdienen de zinsnede in de vierde regel „die zijn aangesloten” te wijzigen in „die direct zijn aangesloten”?

Geldt, zo vroegen voorts deze leden, deze bepaling ook voor aangeslotenen op een rioolwaterpersleiding naar zee? Is deze formulering ook toereikend, indien een dergelijke rioolwaterpersleiding uitmondt in zee buiten de territoriale wateren?

Artikel 2, lid 2. Vele leden meenden, dat het aanbeveling verdient in de op één na laatste regel in plaats van de woorden „dat het oppervlaktewater . . . genoegzaam is gezuiverd” te lezen: „dat de kwaliteit van het oppervlaktewater . . . genoegzaam is verbeterd”, omdat naast zuivering ook andere maatregelen als doorspoeling e.d. de kwaliteit van het betreffende water kunnen verbeteren.

Vele andere leden vernamen gaarne van de ministers, of deze situaties denkbaar achtten, waarbij een provincie of een ander, lager publiekrechtelijk lichaam water moet binnenlaten van een rijkswater, dat zo is verontreinigd, dat het lagere orgaan aan het Rijk een verklaring van ongenoegzaamheid moet uitreiken. Zo ja, zijn daar dan ook financiële gevolgen voor het Rijk aan verbonden?

Artikel 4, lid 2. In aansluiting op hetgeen van verschillende zijden in het hoofdstuk „Algemeen” naar voren was gebracht, bepleitten zeer vele leden een wijziging van dit lid; zij stelden voor dit als volgt te lezen: De voordracht van een zodanige maatregel van bestuur wordt Ons gedaan door Onze Minister van Verkeer en Waterstaat, in overeenstemming met Onze Ministers van Sociale Zaken en Volksgezondheid, Landbouw en Visserij en Economische Zaken, de Raad van de Waterstaat gehoord.

In artikel 5, lid 4, dienden volgens deze leden na „Onze Ministers van Sociale Zaken en Volksgezondheid en Binnenlandse Zaken” de woorden „Landbouw en Visserij en Economische Zaken” te worden toegevoegd.

Artikel 5, lid 2. Gezien artikel 151 van de gemeentewet is het niet geheel duidelijk, welk gemeentelijk bestuursorgaan gehoord zal worden ingevolge dit lid, het college van burgemeester en wethouders of de gemeenteraad.

Artikel 5, lid 3. Wie beoordeelt of de bestrijding van verontreiniging het belang van meer dan één provincie betreft? Wat moet er geschieden, indien er door verschil van mening tussen de betrokkenen geen gemeenschappelijk besluit tot stand kan komen? Verdient het geen aanbeveling deze punten nader te regelen, zo vroegen vele andere leden. Sommige leden, die met het bovenstaande geheel konden instemmen, zagen als een mogelijke oplossing dat de rijksoverheid hier een bindende oplossing kan voorschrijven.

Artikel 6, lid 1. In dit lid wordt een bevoegdheid *opgedragen*.

Zeer vele leden achtten het juister te spreken van: een bevoegdheid *toekennen*.

Sommige leden zagen verder moeilijkheden, wanneer het betreffende gebied zich uitstrekt over meerdere provincies. Hoe, vroegen deze leden, denken de ministers deze op te lossen?

Artikel 6, lid 2. Het kwam vele leden wenselijk voor om in dit lid na het woord „Waterstaat” de woorden „en de Raad van de Waterstaat” toe te voegen.

Vele andere leden vernamen gaarne van de bewindslieden welke verordeningen er in dit lid bedoeld worden. Toch niet die, waarop artikel 32 betrekking heeft? Is het de bedoeling dat het college van burgemeester en wethouders verordeningen zullen kunnen vaststellen, nu het artikel spreekt van de „verordeningen van die besturen“?

Artikel 8. Bij zeer vele leden rees de vraag, hoe er gehandeld moet worden, als het overleg, waarvan in dit artikel sprake is, niet tot overeenstemming leidt. Welk beroep staat er dan voor de lozer open?

In dit verband vroegen de hier aan het woord zijnde leden ook wat er eigenlijk onder „overleg“ verstaan moet worden.

Artikel 9, lid 3. Vele leden zouden de voorkeur geven aan een meer positieve formulering aangaande de tegemoetkoming voor een houder van een vergunning, die door wijziging of intrekking van zijn vergunning onevenredig zwaar wordt getroffen. Om deze reden stelden zij de bewindslieden voor in de derde regel de zinsnede „kan hem een naar billijkheid“ te vervangen door „zal hem een naar billijkheid“.

Tevens waren zij van gevoelen, dat in plaats van „tegemootkoming“ gelezen zou moeten worden „schadevergoeding“.

Verschillende leden stelden de Ministers de vraag, wie bepaalt of er een tegemoetkoming toegekend moet worden en hoe hoog deze dan moet zijn. Moet worden aangenomen, dat indien een gemeente of een waterschap in het verleden zulk een vergunning verleend heeft en Gedeputeerde Staten onder vigueur van deze wet tot intrekking of wijziging zouden overgaan, die gemeente of dat waterschap tot een tegemoetkoming gehouden zou kunnen zijn?

Ook waren vele leden van oordeel, dat hier een zeer groot risico voor het betrokken openbaar lichaam geschapen wordt. De zienswijze van deze leden was dan ook, dat het Rijk deze kosten voor zijn rekening moet nemen.

Artikel 10. Menig regionaal nieuwsblad verschijnt 2 of 3 maal per week en valt dan, formeel gezien, niet onder de omschrijving van dit artikel. Verschillende leden stelden daarom voor om in de derde volzin van lid 1 in plaats van „dag- of weekblad“ te lezen „dag-, nieuws- of weekblad“.

Artikel 11. Zijn de Ministers niet van mening, zo vroegen zeer vele leden, dat het bepaalde in lid 2 „staat voor belanghebbende beroep open“ gewijzigd moet worden in „staat voor iedere belanghebbende beroep open“, temeer, omdat in lid 1 wél gesproken wordt van „iedere belanghebbende“?

Moet, zo vroegen vele leden, de zinsnede in het vierde lid „een beschikking te hebben geweigerd“ niet vervangen worden door „een beschikking te hebben verleend“?

Artikel 12. De mogelijkheid van een beroep op Gedeputeerde Staten onderstreept de noodzaak van een zeer deskundige regionale of provinciale instantie, die het provinciaal bestuur van advies kan dienen, zo tekenden vele andere leden aan.

Artikel 15. De commissie achtte het wenselijk te bepalen, dat van een ingesteld beroep terstond kennis gegeven wordt aan de vergunninghouder, opdat deze vroegtijdig weet, dat beroep is ingesteld en dat nog niet tot uitvoering c.q. gebruikmaking van de vergunning kan worden overgegaan. Achter het woord „milieu“ in de laatste regels van respectievelijk lid 3, 4 en 5 zou daarom ingelast moeten worden „alsmede de vergunninghouders“.

Artikel 16, lid 1. Bij een ruimere redactie van de considerans, zoals eerder in dit verslag door een groot deel van de commissie was bepleit, zou het noodzakelijk zijn dit lid zo uit te breiden, dat de heffingen als hier voorgestaan, ook mogen strekken ter dekking van de kosten van beperking van de schadelijke gevolgen van afvalwaterlozing en andere maatregelen, die de kwaliteit van het water ten goede komen. Eenzelfde verruiming van artikel 22, lid 1 en 3 zou wenselijk zijn.

Artikel 16, lid 2. Door de commissie werd de wens naar voren gebracht om de woorden „van de aangesloten op dat werk“ te vervangen door „van de middellijk of onmiddellijk aangesloten op dat werk“. Hierdoor wordt het openbaar lichaam, belast met de zorg voor de kwaliteit van het water, de kans geboden die vervuilers, die lozen op gemeenterioleringen, toch rechtstreeks te belasten. Indien het openbaar lichaam namelijk een gemeente als zodanig zou moeten aanslaan, die op haar beurt de aanslag weer zou moeten verhalen op de vervuilers, zou dit wel een erg omslachtige procedure zijn, die mede in verband met de hier en daar bestaande situatie ernstige bezwaren met zich kan brengen.

Vele leden vroegen zich tevens af, of de zin van dit lid zodanig is, dat de kosten van een waterschap alleen zouden kunnen worden omgeslagen over die gemeenten, waar een zuiveringsinstallatie aanwezig is. Mocht dit zo zijn, dan zijn ook hier grote bezwaren tegen aan te voeren. Is het juist, zo informeerden deze leden voorts, dat volgens dit lid ook regenwater van wegen, straten en pleinen met rioleringen belast zal worden?

Artikel 16, lid 3. De betekenis van het woord „door“ in de zinsnede „kosten wegens door het Rijk, de provincie of een ander openbaar lichaam verschuldigde heffingen“ was vele leden niet duidelijk. Kan hier niet beter het woord „aan“ gebruikt worden?

Zou het niet billijk zijn als onder kosten van maatregelen, als in dit lid bedoeld, ook begrepen worden kosten wegens ten laste van de gemeente komende schadevergoedingen als bedoeld in artikel 9, lid 3 en artikel 13?

Artikel 20, lid 2. In dit lid worden enige wetten expliciet van toepassing verklaard. Houdt dit in dat andere waterstaatswetten dan de Bevoegdheidswet, zoals de Keurenwet en de Waterstaatswet 1900 b.v., niet van toepassing zijn op de activiteiten van de waterschappen, die de waterverontreiniging betreffen? Gevreesd werd, dat hierdoor leemten in de bestrijding van de verontreiniging van oppervlaktewateren zullen ontstaan.

Artikel 22. Vele leden pleitten ervoor om in lid 2 achter het woord „uitkeringen“ de woorden „alsmede het vaststellen van de bijdragen“ in te voegen en voorts in de op een na laatste regel van lid 3 het woord „kan“ te wijzigen in „zal“. Het leek deze leden verder aanbevelenswaardig om lid 3 en lid 2 te vernummeren.

Verscheidene leden wendden zich tot de Ministers met de vraag, waarom in het derde lid de werken tot afvoer van afvalwater, welke soms zeer kostbaar kunnen zijn, niet worden genoemd.

Artikel 23, lid 2. Vele leden waren er voorstander van om naast een schriftelijke waarschuwing tevens een redelijke termijn te stellen, waarbinnen de nalatige maatregelen kan treffen, en stelden daarom voor aan dit lid toe te voegen „en in de gelegenheid is gesteld, binnen een te stellen termijn maatregelen te treffen ten einde aan zijn verplichtingen te voldoen.“.

Artikel 24. Kunnen de bewindslieden, zo vroegen vele leden, een nadere omschrijving van de taak geven, welke de inspecteurs van de Volksgezondheid, belast met het toezicht op de hygiëne van het milieu (memorie van toelichting blz. 11, linkerkolom) in het kader van dit artikel krijgen? Verder achtten de hier aan het woord zijnde leden het wenselijk, dat de lozer zo spoedig mogelijk op de hoogte gesteld wordt van het resultaat van de metingen, bedoeld in het tweede lid van dit artikel. Daarom vernamen zij gaarne het gevoelen van de Ministers over hun voorstel een vierde lid toe te voegen dat als volgt geformuleerd zou kunnen worden: „De resultaten van de metingen, zoals in het tweede lid bedoeld, worden tijdig ter kennis van de betrokken lozers gebracht.“.

Artikel 29. Nu de behandeling van het wetsontwerp 3030 (Vaststelling van algemene bepalingen omtrent de bestraffing van schending van geheimen) zo ver is gevorderd, dat het zich

laat aanzien, dat dit eerder het *Staatsblad* zal bereiken dan het onderhavige, rees de vraag, of in dit artikel voldoende rekening is gehouden met de inhoud van het hierboven genoemde wetsontwerp.

Voorts waren vele leden van oordeel, dat het wenselijk is in lid 5 achter de zinsnede „een bepaald persoon” in te voegen „of een bepaalde rechtspersoon”.

Artikel 30, lid 1. De commissie vernam gaarne van de bewindslieden of ook zij de inhoud van deze bepaling eigenlijk niet te ver vinden gaan, in zoverre deze ertoe zal leiden, dat een einde gemaakt wordt aan een aantal bestaande zorgvuldige en goede regelingen, welke na moeizame onderhandelingen uitgebalanceerde verhoudingen tussen waterschappen en vervuilers hebben tot stand gebracht en tot een goed functionerende voorziening hebben geleid. Terloops werd opgemerkt, dat in dit lid niet gesproken wordt van reglementen, terwijl in de memorie van toelichting (blz. 15, rechterkolom) dit wel gebeurt.

Rees bij verscheidene leden de vraag of een overgangsperiode van vier jaar niet veel te kort is, vele andere leden vroegen de ministers zelfs om welke reden zij een termijn hadden gesteld.

Artikel 30, lid 2. Het werd door de commissie juister geacht de term „opzegbare vergunning”, voorkomende in de tweede volzin, te vervangen door „intrekbare vergunning”, mede om te voorkomen dat artikel 9, lid 3 niet van toepassing zou kunnen zijn.

Gaarne zagen verschillende leden de vraag beantwoord of onder de bewoordingen van dit lid ook bepaalde historische lozingsrechten met een privaatrechtelijke ondergrond, zoals b.v. door de stad Gorinchem met betrekking tot het waterschap „De Overwaard” geldend worden gemaakt, zullen vallen.

Voorts vestigden sommige leden de aandacht van de bewindslieden op de woorden „aard” en „aanmerkelijk” in de laatste volzin van dit lid. Beide zijn subjectieve aanduidingen en kunnen aanleiding geven tot meningsverschillen. Bestaat er dan de mogelijkheid van beroep of arbitrage?

Artikel 32. Als wens van een groot deel van de commissie werd naar voren gebracht de woorden „gemeentelijke verordeningen” te vervangen door „verordeningen door gemeenten en waterschappen”. Bestaande en eventueel verder gaande maatregelen zouden hiermede mogelijk zijn en blijven.

Artikel 33. Wordt in plaats van artikel 13 van de Kernenergiewet niet artikel 15 bedoeld?

Artikel 35. Is het hier voorgestelde artikel 38a van de Hinderwet wel goed geformuleerd, zo vroegen zeer vele leden. Men zou het aldus kunnen uitleggen, dat de Hinderwet in het geheel niet meer van toepassing zal zijn op inrichtingen, welke afvalstoffen etc. in oppervlaktewateren lozen. Dit kan echter naar het oordeel van de hier aan het woord zijnde leden niet de zin zijn van het voorschrift. De bedoeling zou veel duidelijker worden uitgedrukt door een bepaling van de volgende inhoud: Deze wet is niet van toepassing op handelingen, waartoe ingevolge artikel 1 van de Wet verontreiniging oppervlaktewateren vergunning is vereist.

Aldus vastgesteld 18 mei 1965.

VAN DEN HEUVEL
 VAN KOEVERDEN
 VERMOOTEN
 TEN BROECKE HOEKSTRA
 LAMBERTS
 WESTERHOUT
 MELLEMA
 JAGER
 TUIJNMAN
 VAN SON
 ENGELS
 OELE
 BRUGGEMAN
 ABMA
 SCHAKEL.